

TEMAT

Stickfebern sprider sig

Passion –
jättegrönsaker växer
så det knakar

5 tips på
hur du minskar
värmesvinnet

Woima Corporation
tar fram lösningar
på världens
avfallsproblem

@AURIKATARIINA

**"Man kan vara välgörare
också på egen hand"**

Innehåll

Under coronapandemin har stickfebern stigit till hejdlösa höjder. Nu går stickorna varma både här hemma och ute i världen. Temaartikeln i detta nummer tar reda på vad den härliga handarbetsboomen egentligen handlar om.

3 I FRAMTIDEN

Superdatorn i Kajana ger lyft åt vetenskapen

4 TEMA

Drabbad av stickfeber

12 BABEL

Välgörenhet på egen hand

14 SMARTARE HEM

Mindre värme för kråkorna

16 PASSION

Maija Karvinen: "En pumpa börjar tala till en när den växer"

20 AKTUELLT

Läs om bl.a. parering av stormskador, nettofakturerings på timbasis och skötsel av terrassvärmare.

24 VASAKOMPETENS

Lösning på världens avfallsproblem

26 KORSORD

27 RECEPT

Besegra vintermörkret

Vad är framtidens energiexperter gjorda av?

ENGAGEMANG, nyfikenhet, vilja att lära sig, positiv can-do-attityd – och naturligtvis av kärlek till branschen ♥.

Så kan rubrikens fråga besvaras i korthet. Orden är hämtade från en enkät bland sommarpraktikanterna på Vasa Elektriska. Sommarjobbarna ombads svara på frågor om vad de hade lärt sig och huruvida tankar de hade på basen av sommaren. De gav också värdefulla synpunkter på hur vår verksamhet kunde utvecklas. Det var fantastiskt att läsa att praktikanterna hade utvecklats och lärt sig nya saker under sommaren, och att vi som organisation hade kunnat erbjuda dem en möjlighet att kika på hur ett energibolag fungerar. Extra hjärtevärmande var kommentaren "Det var kul att komma till jobbet!".

Vi har blivit vana vid nyheter om bristen på kompetent arbetskraft, vilket enligt de flesta undersökningar är det största hindret för företagets tillväxt. Men jag är inte orolig. Som arbetsgivare bär vi ett stort ansvar i vägledningen av framtida experter. Möjligheten att lära känna en bransch genom olika arbetsuppgifter redan under utbildningen är ett viktigt ankare. Ett fint exempel på detta i Vasatrakten är Energy Academy som för samman regionens högskolor, studerande och företag, och strävar efter att skapa och öppna upp karriärmöjligheter i företagen redan under studietiden. Ett samarbete inom Energy Academy är mentorprogrammet. Det är en fantastisk möjlighet för studerande att få synvinklar de kan ta stöd av när de planerar sin framtid. För företagen ger det ett tillfälle att få in ny syn på sin verksamhet.

Det är fint att få vara med och bygga framtiden tillsammans med kunniga och energiska kollegor. Den uppskattning och atmosfär som vår arbetsgemenskap återspeglar är limmet som håller oss samman även i utmanande tider. Jag tror att det syns och också förmedlas till nya medarbetare – framtidens energiexperter.

Jag önskar dig en stämningsfull och trygg höst!

Sanna Rantala

personaldirektör, Vasa Elektriska

Ps. Vi öppnar för ansökningar om sommarjobb hos Vasa Elektriska i januari 😊.

KONCERNEN VASA ELEKTRISKAS KUNDTIDNING

Följande Nette utkommer 2/2022

Postadress: PB 26, 65101 Vasa

Besöksadress: Kyrkoesplanaden 6, 65100 Vasa

Växel: 06 324 5111

Kundtjänst: 06 324 5750, kundtjanst@vasaelektriska.fi

Felanmälningar: 06 324 5710 (24 h, samtalen spelas in)

Internet: www.vasaelektriska.fi

ISSN: 1458-7297 (print), ISSN: 2737-1174 (online)

Produktion: Aller Ideas

Chefredaktör: Mikaela Jussila,

nette@vasaelektriska.fi

Redaktionskommitté: Johan Eriksson,

Marko Hakamäki, Mirja Kohtamäki,

Mikaela Jussila, Tiina Lillbacka

Tryckeri: UPC Print

Pärmbild: Annina Mannila

4041 0948
Painotuote

**Vasaenergi
som
bäst**

Text **ELINA VIRONEN**
Bild **JUHA TORVINEN, CSC**

Superdatorn i Kajana ger lyft åt vetenskapen

HUR FORTSKRIDER klimatförändringen? Vilken effekt har en ny medicin på cancerceller? Det är bland annat sådana frågor som superdatorer kan hjälpa oss att hitta snabbare och bättre svar på.

Nästa år startar verksamheten i en av världens mest kraftfulla superdatorer, LUMI, hos det statliga IT-centret för vetenskap CSC i Kajana. LUMI har en prestanda som motsvarar cirka 1,5 miljoner bärbara datorer. Utöver effekten har man också satsat på estetik: byggnaden där superdatorn, stor som en tennisbana, är inrymd, har utformats som en snödriva.

LUMI är en del av ett europeiskt projekt, som går ut på att bygga tre supersnabba datorer i Europa. Syftet är att stärka den europeiska konkurrenskraften.

"Om LUMI var i gång idag skulle Europa ha den näst snabbaste superdatorn i världen, strax efter Japan",

säger CSC:s programchef **Eeva Polvi**.

Deltagarna i projektet är de nordiska länderna, Belgien, Polen, Schweiz, Tjeckien och Estland. Europeiska forskare kan ansöka om avgiftsfri brukstid vid LUMI. Dessutom kan deltagarländerna ansöka om ytterligare tid i proportion till sina investeringar i projektet. Om ansökningsproceduren informeras senare på CSC:s webbplats. En femtedel av LUMI:s beräkningskapacitet kommer att vara avsedd för näringslivet.

LUMI kommer att gagna ett brett spektrum av vetenskapsgrenar, eftersom så gott som all vetenskap hanterar data och behöver datorkraft.

"Med den kan man modellera komplexa fenomen med många variabler som påverkar varandra, som i en dominoeffekt. Det kan röra sig om till exempel klimatförändring eller hjärnforskning."

Superdatorer används för bland annat utveckling av automatisk taligenkänning. En finsk framgångshistoria på det området är Speechly, som utvecklar verktyg för företag som tillverkar programvara för taligenkänning. Speechly deltog i pilotprojektet för CSC:s existerande superdator. Den gav Speechly så mycket extra beräkningskraft att företaget kunde uppnå samma igenkänningsnoggrannhet som teknologijätten Google.

LUMI förväntas ha en livslängd på cirka fem år. Sedan är den redan för långsam för en superdator.

"Den första superdatorn i Finland togs i drift för femtio år sedan. I dag är vanliga bärbara datorer kraftfullare än den. Det är alltså svårt att föreställa sig vilken prestanda superdatorer kommer att ha på 2070-talet."

Drabbad av stickfeber

Det nya folkintresset hade pyrt sedan länge, och under pandemin flammade det upp för fullt. Nu stickas det! Det väller fram stickalster överallt, garnbutikerna blomstrar, sticktidningarna och -böckerna rivs från hyllorna, även män blir hänryckta och sociala medier flödar över av inspiration, anvisningar och uppmuntran. Vad handlar den härliga världshärjande handarbetssmittan egentligen om?

Text **SIRKKU SAARIAHO**
Bilder **KIRSI-MARJA SAVOLA**

Stickning i skolan var en traumatisk upplevelse för Riikka Haavisto, men för ett par år sedan beslutade hon att ge sin hatsyssla en ny chans. Typiskt nog drabbades hon av stickfeber. Nu känns det som att tiden omöjligt räcker till alla underbara mönster som hon skulle vilja sticka.

nej! Den ena vanten hade nästan rätt storlek, men den andra var tio gånger större.

”Jag stickade dem båda med samma stickor, men den andra blev hemskt stor. Det var en traumatisk stund för en sjätteklassare. Också mönstret stramade åt”, berättar Kyrkslätsbon **Riikka Haavisto** om sina minnen från slöjdekktionerna.

Det var också stunden som fick Haavisto att hata handarbete. Laggymnastik och balett var hennes grej, inte handens färdigheter.

”Det var frustrerande när man kom hem efter träningen och hade i läxa att sticka ett visst antal varv på en vante. Det gick långsamt och jag ville inte göra det. Jag vet inte om jag var så dålig på det som jag trodde, men jag upplevde det så.”

Haavisto var kanske också lite irriterad av att hennes äldre lillasyster var duktig på slöjd. Som tur var hade hennes yngre lillasyster samma attityd som hon.

Svaga signaler väckte intresset

Haavisto är inte ensam om sin historia. Det är många som har blivit frustrerade på slöjden i skolan, och känslan av okunnighet lever kvar långt in i vuxenlivet. Då blir tröskeln att börja hand- arbeta hög.

”Av någon anledning hade jag fått en kasse med stickor och garn från min stickande lillasyster. Jag tänkte att jag kanske skulle kunna försöka sticka något. Jag började på en halsduk, men det blev ingenting.”

Kassen åkte djupt in i skåpet. Tanken på att sticka dröjde ändå kvar.

Den första svaga signalen kom från nära håll. Haavisto hörde att den yngre lillasystern, som var bosatt i Sverige, hade lärt sig att sticka.

”Hon kunde sticka spetsstrumpor. Jag blev förbluffad.”

Flera signaler följde. Haavisto läste om en man som inte hade stickat någonting alls tidigare men som sedan gjorde en islandströja. Och inte bara en. Han stickade tio ylletröjor till. Det kändes otroligt.

Som tur var hade stickkassen från lillasystern följt med Haavisto i varje flytt. Nu var dess tid inne.

”Jag tänkte att om min syster kunde det varför skulle inte jag. Jag grävde fram den påbörjade halsduken och satte igång. Jag gjorde den färdig överraskande fort. Det blev garn över så jag bestämde mig för att sticka sockor. Det var helt vanliga sockor, men jag upptäckte att jag kan läsa mönster.”

Det tog tolv år att sticka halsduken. Yllesockorna blev färdiga på fem dagar.

När hämningarna var borta, flög portarna till stickandets värld upp.

”Jag märkte att det här är kul! Jag köpte genast ett underbart garn till spetsstrumpor till mig själv. Jag hittade ett mönster, och strumporna blev färdiga i ett huj.”

Aptiten växte. Hur många olika strumpmönster finns det i världen? Oändligt många.

”Jag blev helt uppslukad. Jag hittade gamla tidningar med fina mönster på en återvinningscentral och gjorde en klänning till min dotter. Jag stöter hela tiden på nya mönster som jag vill göra. Det känns som att tiden tar slut och jag inte hinner med allt.”

Hemma har Haavisto ett stickarbete till hands överallt.

”Jag blir uttråkad. Jag orkar inte hålla på med bara en stickning åt gången. Jag behöver flera av dem.”

Sockorna till maken ligger i en korg bredvid soffan. Strumpor till henne själv i korgen invid fätöljen. En bomullstopp följer med i handväskan. I korgen vid gungstolen ligger en tröja.

”På jobbet har jag en påbörjad rengöringsduk för nödfall.”

Att sticka kopplar bort jobbet

Haavisto har tänkt mycket på varför det i skolan var så tråkigt att sticka när det nu är så viktigt.

”Jag tror att mitt problem som ung var att jag inte stod ut med att resultatet inte blev så fint som jag hade velat. Nu har jag lärt mig att man inte behöver kunna allt och vara bra på allting. Det blir alltid ett par fel och jag accepterar det nu. Världen rasar inte samman för det.”

Att sticka hjälper till att återhämta sig från jobbet. Haavisto är specialklasslärare, och arbetsdagarna kan vara påfrestande ibland.

”Om jag håller på med ett svårt mönster där jag måste räkna maskor och varv blir jag tvungen att släppa jobbtankarna.”

Sociala medier har bidragit till spridningen av stickfebern. Olika stickgrupper har tiotusentals medlemmar. På Facebook och Instagram delar man bilder på sina alster, frågar efter idéer och ger varandra råd. De stickglada är en gemenskap som stöttar, hjälper, uppmuntrar och gillar varandras inlägg.

”Jag tycker om att gilla på andra människors grejer. Jag följer gärna grupper, men jag lägger inte upp mina egna alster. Jag, min mamma och mina systrar har en gemensam WhatsApp-grupp där jag lägger ut en massa bilder.”

Det finns ett stickat, populärt plagg som Haavisto ännu inte har i skåpet, islandströjan. Men den är på väg. Hon ska bara bestämma sig för mönstren och färgerna.

”Egentligen har resan från någon som hatar skol- slöjd till en person som har med sig en stickning på alla möjliga ställen varit överraskande kort.” ■

Riikka Haavistos stickfeber
visar sig i att hon har flera
olika stickarbeten på
gång samtidigt. De mest
koncentrationskrävande
mönstren passar för stunder
då hon fullständigt vill
koppla bort tankarna från
till exempel jobbet.

4 perspektiv på stickfeber

1 Ofarlig smitta

Har du flera påbörjade stickningar liggande omkring i hemmet och minst en till längst in i skåpet? Känner du ett tvång att ta en titt i garnhyllorna bara för säkerhets skull? Nappar du på ett garnerbjudande på nätet bara för att det känns som ett unikt tillfälle? Ja, då har du blivit smittad av stickfeber!

”Ur en psykologs synvinkel är stickfeber en skämtsam benämning eller diagnos på att ens händer jämt söker sig till ett handarbete när man inte har något viktigare att göra – och ibland också även om man skulle ha det”, säger **Katja Vähäkangas** från Finlands Psykologförbund och som även har egen erfarenhet av fenomenet.

Vähäkangas betonar att smittan är ofarlig. Hamstrar man mer garn än man behöver tär det närmast på plånboken.

Stickfebern, liksom många andra fritidsintressen, är ett exempel på hur nödvändigheten har blivit ett nöje. När man inte längre är tvungen att göra raggsockor kan man njuta av att sticka spetsstrumpor. Ett härligt garn från en småföretagare är en lyx, och den som stickar känner att hen gör en insats för sitt eget välbefinnande.

2 Tröst i svåra tider

V D för garntillverkaren Novita **Daniela Yrjö-Koskinen** säger att stickboomen började när finanskrisen skakade världen år 2008. Den förde med sig en djup lågkonjunktur även i Finland.

”När man är bekymrad av den ekonomiska situationen i världen går man tillbaka till grundvärderingar. Det blir en motreaktion. Man vill hemestra i stället för att resa eller ha dyra hobbyer.”

Även nästkommande stickvåg hade sitt ursprung i ett globalt fenomen. Den nuvarande boomen började med coronapandemin våren 2020. Restriktio-

nerna tvingade folk att stanna hemma, och man längtade efter meningsfulla fritidssysslor. Många som tidigare stickat återfann sitt gamla intresse. Andra tänkte på handarbete för första gången.

”Stickboomen syns i både försäljningskurvor och antalet stickare. Stickor och annat tillbehör har sålts som aldrig förr. Bland nya stickare finns många unga vuxna och män.”

När världsläget är osäkert söker människor sinnesro. Det är precis vad stickning ger. Enligt en undersökning som Novita gjort upplever 93 procent av stickare det som lugnande och terapeutiskt att sticka.

BILDER: ISTOCK, LAINE

3 Värmande gemenskap

Stickning i dag är också kopplad till gemenskap på ett nytt sätt. I synnerhet under den sociala isolationen under coronapandemin blev virtuella kontakter och grupper i sociala medier nya mötesplatser för människor. En viktig aspekt i stickargemenskapen är kamratstöd och ömsesidigt lärande. Främmande människor blir nästan bekanta när man har ett gemensamt intresse i stickning. Stickaren mår bra av att tillsammans med andra kunna skratta åt sin ylletröja vars ärmar hänger ner till knäna.

”Det har blivit allt viktigare med saker som ger välbehag, och i dessa tider kan man ha varit tvungen att hitta dem hemma. Lyckligtvis har vi internet, webbutiker och stickargemenskaper”, säger Vähäkangas.

4 Hjärnträning och avslappning

Att sticka är ett mångsidigt sätt att värda och förbättra sitt välbefinnande. När stickning sker helt automatiskt blir man avslappnad och pulsen sjunker. Katja Vähäkangas jämför det med flow i yoga.

De svårare teknikerna, till exempel komplicerad mönster- eller spetsstickning, är intelligensträning som kräver stor koncentration och utmanar hjärnan. Det är ett slags problemlösning som många stickare njuter av. Att designa egna mönster eller anpassa färdiga mönster tvingar en att vara kreativ.

”Samtidigt som stickning ger avslappning gör den hjärnan alert. Att arbeta med båda händerna håller hjärnbalken sysselsatt hela tiden och signaler löper från den ena hjärnhalvan till den andra. Det främjar bland annat inlärning”, säger Vähäkangas. ■

Fenomen i stickkretsar

I stickvärlden uppstår hela tiden nya trender som sprider sig från stickare till stickare eller i sociala medier.

TIDNING | **Jonna Hietala** och **Sini Kramer** från Tammerfors grundade år 2016 tidningen Laine. Dess målgrupp är de för vilka stickning är mer av en livsstil. Idag är deras lifestyle- och sticktidning ett begrepp i de internationella stickkretsarna. Laine kommer ut på finska och engelska tre gånger om året.

ETIK | Stickarna vill ha miljövänligt och närproducerat. De vet också att kräva det: Det var konsumenternas önskan som gav upphov till produktutvecklingen av bland annat Novitas Suomivilla-ullgarn.

MULESINGFRITT | Mulesing är ett ingrepp som utförs på merinofår främst i Australien. Det innebär att man tar bort en bit hud från bakdelen på fåret för att undvika att flugor lägger ägg i hudveckan. Ingreppet görs utan bedövning och är smärtsamt. Nästan hälften av världens merinoull kommer från Australien.

GARNGODIS | Garngodis är ett speciellt eftertraktat garn som är klart dyrare och bara säljs i vissa butiker. Ofta är det ekologiskt och/eller handfärgat. Garngodis köper man när man till exempel vill belöna sig själv med något riktigt gott.

TENCEL | Sockgarn innehåller ofta 25–30 procent polyamid som ger garnet mer slitstyrka och längre livslängd. Plasten är dock inte längre det enda alternativet, utan konsumenten kan också välja naturfiber. Tencel tillverkas av cellulosa från till exempel eukalyptus. Bland annat finska Vuonue använder hållbart tillverkad Tencel i sina sockgarn. Även fiber från nässla och rami, som också är en nässelväxt, kan användas i sockgarn.

ÖSTERBOTTEN | Det har samlats speciellt många garnbutiker i Södra Österbotten som lockar även långväga konsumenter. Lankatalo Tapion Kauppa i Kauhajoki har 100 000 nystan eller härvor i sina hyllor och är möjligtvis Finlands största garnbutik. Andra garnbutiker i trakten är Lankava i Kauhava, Jaanan Lankapaja i Jurva och Taito Shop i Seinäjoki.

MÄN | Stickning är långt ifrån en tjejgrej. Novita uppger att tio procent av deras garnbeställningar kommer från män. Kända män som stickar är till exempel skådespelare **Antti Holma**, musiker **Simo Silmu**, operasångare **Petri Bäckström**, skådespelare **Mikko Parikka**, sporttränare **Antti Koskinen**, snowboardåkare **Roope Tonteri** och backhoppare **Eetu Nousiainen**.

Ekologisk mjukvärme från Pöytis

Det har gått utmärkt för Janne och Anna Rauhansuus Myssyfarmi på sistone. Företaget säljer både handstickade plagg och stickningskit.

Anna och Janne Rauhansuu hade en djärv idé som blev en braksuccé. Nu charmar deras Myssyfarmi med ekologisk ull från finnnullsfår och stickgummor kunder både hemma och ute i världen.

Myssyfarmi, på svenska mössfarmen, grundades år 2017, men sin första mössa hade **Janne Rauhansuu** stickat redan 2006. Då hade han slutat som professionell vindsurfare och tillbringade vintern i Schweiz. Hans vän hade en trevlig mössa som inspirerade honom att prova på att sticka. På ett bergskafé träffade han en lokal dam som hjälpte honom att komma i gång.

Att skapa helheter och koncept var i sin tur bekant för **Anna Rauhansuu**, som hade arbetat på en reklambyrå innan hon återvände till hemtrakten i Pöytis.

”Vi har säkert mer kunskande inom marknadsföring än ett genomsnittligt uppstartsföretag”, berättar hon.

Affärsidén för Myssyfarmi är tydlig: att sticka mössor av egenhändigt färgat garn som tillverkas av 100-procentigt ekologisk ull från finnnullsfår.

”I början kom all ull från Rintala gård i Pöytis.”

Först stickade Janne och Anna alla mössor själva, men när verksamheten växte behövde de mer stickkraft. Lösningen blev pensionärer från grannbyar som fick smeknamnet mössgummor. Snart ökade behovet ytterligare, och nu har företaget rekryterat ett 80-tal stickande gummor. Dessutom har företaget sju fastanställda medarbetare. Anna Rauhansuu ansvarar för den kreativa designen tillsammans med sitt team.

I fjol lanserade företaget på önskemål från kunder ett DIY-koncept eller stickningskit. Det är ett paket med garn och anvisningar till en mössa eller annat stickat plagg.

”Vi har gjort det så lätt som möjligt att sticka. Det är tekniskt enkelt att sticka en mössa, men det kräver sina knep för att den ska sitta väl.”

Finnnullsfår ger en sällsynt fin ull. Fjällen på ullfibrerna är inåtvända, vilket gör ullen mjuk och glansig. Endast merinofår har en likadan ull. I våras startade Myssyfarmi ett pilotprojekt där de ska bygga upp ett system med egna kontraktsproducenter. Företaget förbinder sig att köpa fårfarmarnas ull som kommer från kontrollerad ekologisk djurhållning. För spånad och tvätt av ullen anlitas finska spinnerier.

”Jag tror att vårt exempel gör skillnad. Vad vi betalar för ullen har satt en nivå som håller på att bli en marknadsstandard. Att hålla får är en livsstil, och inkomsterna är knappa. Man ska få ett pris som är ekonomiskt förnuftigt i förhållande till arbetet.”

Myssyfarmi har ökat sin omsättning i rask takt. I fjol uppgick den till 800 000 euro, vilket var nästan dubbelt så mycket som året innan. År 2019 drog företaget in cirka 435 000 euro i gräsrotsfinansiering från 400 småinvestorare.

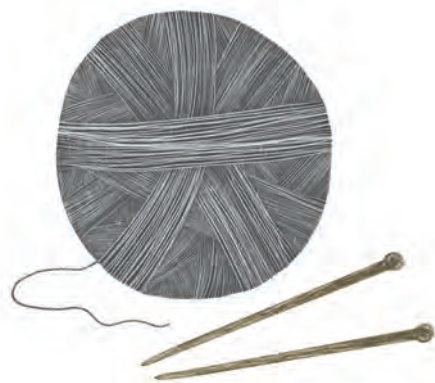
Myssyfarmis mössor exporteras till 16 länder. De största marknadsområdena är Finland, Japan, Frankrike, Sverige och Storbritannien.

”I utlandet fascinerar våra mössor tack vare sin design, den finska tillverk-

ningen och framför allt historien bakom dem, det vill säga stickgummorna.”

Anna betonar att fast historien är fin har ingenting kommit till i misstag eller genom en slump.

”Allt det här har krävt en väldig massa arbete. Vi har investerat i exporten i flera år. Det har varit ett jättejobb att hitta kontakterna och bygga upp återförsäljarnätverket.” ■

Det hetaste inom stickning

VD FÖR NOVITA Daniela Yrjö-Koskinen har listat sticktrenderna:

- 1 Islandströjor och tröjor med ok. Stickade klänningar.
 - 2 Halskragar och hjälmössor för vuxna.
 - 3 Yllesockor, en klassiker! I vinter är det mönsterstickning som gäller för sockor.
- ✦ Den senaste flugan bland föregångarna: stickad design, till exempel en stor sjal som kan tjänstgöra som accessoar och inredningsdetalj.

”Denna trend kommer starkt genom hållbar modekonsumtion där ett plagg eller en stickad vara har flera olika användningsområden”, säger Yrjö-Koskinen.

BILDER ISTOCK

Sticka för en god sak

EN FLITIG STICKARE producerar ofta mer än hen själv eller hens närmaste behöver. Därför har många i Finland börjat välgörenhetssticka. Möjligheterna är många: folk gör varma kläder till hemlösa, cytomössor och -sjalar för cancerpatienter som på grund av cytostatbehandling tappat hår, små mössor och sockor till nyfödda, plädar till äldreboenden, syssel-muffar med fastsydda element som demenssjuka kan sitta och pillra på eller tröstsjalar som församlingen kan dela ut till sörjande.

Välgörenhetsstickning är vanligtvis en lokal aktivitet som vem som helst kan organisera – till exempel du! Samla ihop en grupp stickglada vänner och tänk tillsammans ut en passande mottagare. De vänner som inte stickar kan till exempel vara med och skaffa garn och på så sätt dra sitt strå till stacken.

Vasa Elektriska organiserar under hösten ett sockstickningstalko för en god sak. Kom med! Instruktioner för hur du deltar hittar du på baksidan av denna tidning.

Välgörenhet på egen hand

Välgörare behövs alltid – oavsett om krisen är global eller personlig. Det vet Auri Kananen som städar i främmande människors hem helt gratis. Att ens en person ställer upp och hjälper kan vara avgörande.

Text **ELLA PESONEN** Bild **ANNINA MANNILA**

En av de ädlaste egenskaperna hos människan är viljan att göra gott för andra. Ett sätt är volontärarbete.

Medborgararenan, Kyrkostyrelsen och Studiec centralen Sivis lät i mars göra en undersökning om finländarnas volontärarbete. Det visade sig att cirka hälften av de tusen svarande hade gjort volontärarbete under det senaste året. I genomsnitt volontärarbetade de 13 timmar i månaden.

Coronapandemin har hos många väckt en känsla av solidaritet. Enligt en enkät på webbplatsen vapaaehtoistyö.fi i fjol har 40 procent av de svarande börjat volontärarbeta under pandemin. Enkäten besvarades av 1 400 personer.

"En rik människa är en som kan dela med sig av sin tid eller sitt kunnande."

De vanligaste formerna för frivilligt arbete i Finland är idrottsklubbar eller föreningar och organisationer. Men man kan vara en välgörare även på egen hand.

Det är många som går ut och plockar skräp i naturen på sin fritid, och under pandemin har det blivit vanligt att sätta upp en lapp i trappuppgången där man

erbjuder grannarna hjälp med till exempel matinköp.

Man kan också använda sig av sin yrkeskompetens i välgörenheten. Så gör till exempel Helsingforsbon **Jouko Näivä**, som är frisör och klipper hemlösas hår utan att ta betalt.

Städerskan **Auri Kananen**, 28, från Tammerfors i sin tur städar hos främmande människor utan ersättning. Hon gör videor om sina städbesök till Instagram och TikTok.

"Jag älskar att städa. Först städade jag hos mina närmaste för att göra dem glada. När jag började göra städningsvideor bad folk mig om hjälp. Jag svarade att så klart hjälper jag! Det här är en kombination av städtokighet och välgörenhet", berättar Kananen.

Många av de som hör av sig till Kananen har problem med psykisk ohälsa eller sjukdomar. Ibland ber barn om städhjälp till sina föräldrar.

Kananen väljer ut de stökigaste fallen. Hon hinner göra en välgörenhetsstädning i veckan.

"Det kan vara jättestädningsar som tar upp till 15 timmar. Skulle de beställa en sådan från vårt företag skulle det kosta runt 600 euro."

Mitt i kaoset koncentrerar Kananen sig på jobbet och gläds över resultatet av sina händers verk. Man kan inte leva sig in för mycket i den andres situation. Det

lärde hos sig när hon volontärarbetade på kristelefonen. Nöden i andra änden av linjen hade många former: ensamhet, självdestruktivitet och svåra relationer.

Kananens vilja att hjälpa andra är framsprungen ur att hon själv fick hjälp i en svår livssituation.

"Nu när jag själv har allt i balans vill jag ge tillbaka till andra. En rik människa är en som kan dela med sig av sin tid eller sitt kunnande."

Att hjälpa och känna tillhörighet är grundläggande psykologiska behov för människan. Genom frivilligt ideellt arbete kan man stärka känslan av att man själv och de man hjälper är en del av samhället.

Dessutom är det vetenskapligt bevisat att hjälpan det ger välbefinnande åt båda parterna. Även Kananens städbesök är fyllda med sprudlande glädje, tårar och kramar.

"Känslan som man får när man ser resultatet av sitt arbete och hur den boende reagerar är fantastisk. Den går inte att köpa för pengar."

Kananen har städningar bokade för flera veckor framåt. Vilket budskap vill hon förmedla med sitt arbete?

"Jag vill visa att man kan förändra saker till det bättre på en dag. En man berättade för mig att han inte ens kan beskriva hur skönt det känns att ha plats att röra sig i hemmet. Det ger hopp." ■

Auri Kananen

Arbetar som serviceförman hos Pirkanmaan Duo Siivouspalvelut. Blev utexaminerad som restonom vid yrkeshögskolan i Tammerfors år 2018.

Gör städningsvideor till Instagram och kortvideoplattformen TikTok under namnet @aurikatoriina. Har nästan en halv miljon följare på Instagram, på TikTok 4,1 miljoner.

Delar städtips och städar gratis hos sina följare. Har intervjuats i bland annat den brittiska tidningen *Daily Mail* och gästade tv-programmet *Good Morning America*.

Text **ELINA VIRONEN**

Mindre värme för kråkorna

Att hålla koll på hemmets energieffektivitet är viktigt av flera anledningar. Det är bra för miljön, sparar pengar och ökar komforten. Här får du lättförverkligade tips på hur du minskar värmesvinnet hemma hos dig.

5
tips på
hur du
minskar
värmesvinnet

NÄR SOMMARENS VÄRME är bortblåst startar uppvärmningssäsongen. Då är värmeelementen, golvvärmen och luftvärmepumparna i gång hela tiden. Enligt Meteorologiska institutet behövs uppvärmning i bostäderna i Finland under 8,5–10 månader om året beroende på hur långt norrut man bor.

Uppvärmningen slukar en hel del energi. Enligt uppgifter från Statistikcentralen går nästan 70 procent av hemmens energiförbrukning till att hålla det varmt. Och av all energi som konsumeras i Finland upptar boendet cirka 25 procent. Dess andel är större än trafikens energikonsumtion och utsläpp.

”Vill man spara pengar och göra en insats för miljön ska man undvika onödig energiförbrukning i hemmet. Eftersom uppvärmningen är den största energifrossaren är det en god idé att börja banta sitt värmesvinn. Uppvärmningsbehovet kan minskas med små smarta knep som går att förverkliga snabbt och med en liten budget”, säger **Timo Riiki**, teknisk expert hos Vasa Elnät.

Och det bästa är att när man fixar värmeeffektiviteten ökar också boendekomforten. Det har kanske dragit från fönstren eller varit för varmt i sovrummet. Inte längre!

1 Förnya tätningar

PROVA med handen vid fönster- och dörrkarmar. Känner du en luftström så drar det. Draget gör hela bostaden kyligare. Ofta reagerar man genom att skruva upp värmen. Mer effektivt och smartare med tanke på komforten är det att byta ut tätningarna i fönster- och dörrkarmar. ”Hela tätningar minskar draget, men bidrar också till att värmen håller sig inne.” Tätningar säljs i järnaffärer och välsorterade dagligvarubutiker.

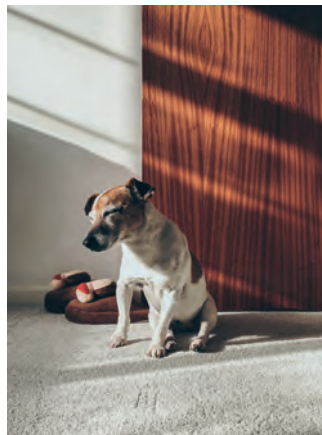
2 Justera rumstemperaturen

BYTER DU OM till sommarkläder när du kommer hem på vintern eftersom det annars är för varmt? Då kan det vara en bra idé att sänka temperaturen. "Cirka 21 grader är en lagom inomhustemperatur för de flesta. Det är smart att hålla koll på temperaturen i hemmet eftersom varje extra grad ökar uppvärmningskostnaderna med fem procent", säger Timo Riiki. En lämplig temperatur i sovrummet är 18–20, menar det statliga expertbolaget för hållbar utveckling, Motiva. Vissa undersökningar rekommenderar ännu lägre temperaturer. Testa vad som känns bra för dig.

3 Vädra rätt

KORSDRAG är det bästa sättet att vädra hemmet i synnerhet vid kalla temperaturer. Öppna fönster eller dörrar på motsatta sidor av hemmet och låt dem stå öppna en stund. "Luften byts ut snabbt, men möblerna och konstruktionerna hinner inte bli nerkylda. Då sparar man uppvärmningsenergi."

BILDER I STOCK

4 Använd eldstaden på ett förnuftigt sätt

HAR DU en öppen spis eller annan eldstad hemma? Många använder eldstaden som en extra värmekälla vid sidan av ett annat uppvärmningssätt. Föreningen Tulisija- ja savupiippuyhdistys har beräknat att det finns över två miljoner eldstäder i Finland. Riiki betonar att en öppen spis också ska hanteras energiefektivt. "Man ska komma ihåg att stänga spjället när elden har slocknat. Annars försvinner värmen ut genom skorstenen och man eldar för kråkorna."

5 Låt solen värma

KOM IHÅG att öppna gardierna och persiennerna när du går hemifrån på morgonen. På så sätt kan solen skina in och värma upp ditt hem under dagen helt gratis.

Text **ELLA PESONEN**
Bilder **KIRSI-MARJA SAVOLA**

"En pumpa börjar tala till en när den växer"

I Maija Karvinens trädgårdsland växer pumpor som väger hundra kilo och potatisar stora som två nävar. Att odla jättegörsaker är en hobby som håller en väl sysselsatt eftersom grönsakerna växer så det knakar.

Maija Karvinen, 54, driver en gård med boskap tillsammans med sin make i Kärkölä. På fritiden odlar hon jättegörsaker, sitter som vice ordförande i föreningen för jättegörsaker och dömer vid FM-tävlingar för jättegörsaker. Under de tretton år som hon varit med har hon slagit flera finska rekord med sina görsaker.

Odling av en pumpa är grundläggande växtbiologi. Därför är det en givande syssla även för barn. "Vår förening har också barnmedlemmar, till exempel odlade 10-åriga Helmi i fjol en pumpa på 163 kilo."

I jättegörsakstävlingar är det vanligtvis vikten eller längden som gäller. Också omkretsen och diametern mäts. Det behövs en lyftkran för att få de största pumporna upp på vägen. Här åker Karvinens gröna pumpa, Teppo, till vägning. >

Jättepottisar påminner ofta till utseendet om Mumintrollet. Ofta har de till och med små öron. I fjol satte Karvinen ett nytt finskt rekord med en potatis som vägde 2,7 kilo. <

Odling är en ensam syssla. Därför är FM-tävlingen ett efterlängtat evenemang där man kan träffa andra jättegörsaksintresserade och byta erfarenheter.

Jag blev sugen på att odla en så stor pumpa som möjligt redan innan jag hörde talas om jättegrönsaker. Min första pumpa odlades från vanliga butiksfrön. Den vägde 40 kilo.

På diskussionsforumet Puutarha.net lärde jag känna folk som var intresserade av jättepumpor. Hobbyn härstammar från Amerika, och vi beställde frön därför som vi ville testa. Jättegrönsaksfrön är inte genmanipulerade, utan man korsar storväxta växter med varandra.

Snart växte intresset för att även omfatta andra jättegrönsaker, och år 2010 grundade vi föreningen för jättegrönsaker i Finland eller Suomen Jättikasviyhdistys. Vi beställer frön från utlandet och organiserar årliga finska mästerskapstävlingar i Mäntsälä.

Det finns runt tvåhundra jättegrönsaksodlare i Finland, men vi har redan väckt intresse ute i Europa. Finländarna är noggranna odlare. Trots att vegetationsperioden här är kort ligger vi bara 2,5 centimeter efter världsrekordet i lång chili. Självt är jag finsk mästare i gröna pumpor från 2010. Min pumpa hade en vikt på 325 kilo.

"Min grej är gröna pumpor. I år heter de Matti och Teppo."

Odlingen börjar i april med groddning av frön och slutar i september med årets höjdpunkt, FM-tävlingen. Mina jättar växer både i trädgårdslandet och i växthuset. Jag är en utbildad trädgårdsmästare, men man behöver inte vara det för att kunna odla jättegrönsaker – det räcker att vara jätteintresserad.

Min grej är gröna pumpor. Dessutom odlar jag bland annat potatis och långa long gourd-kalebasser. Vi kallar dem Jorma. Många odlare namnger sina växter. Mina gröna pumpor i år heter Matti och Teppo.

Pumpa är en intressant växt. Exempelvis ska den pollineras för hand. Om en insekt flyger från en blomma i en gul pumpa till en blomma i en grön pumpa

och pollinerar den blir arterna korsade och de diskvalificeras från tävlingen. Därför stänger jag blommorna på kvällen. På morgonen öppnar jag dem och pollinerar dem genom att gnugga pojk- och flickblommor mot varandra. Sedan stänger jag blommorna igen.

När en pumpa växer börjar den tala till en. Färger och mönster på dess blad talar om vad den behöver. Vita fläckar till exempel är ett tecken på näringsbrist.

Det mest fascinerande med jättegrönsaker är att de växer så otroligt snabbt. Ett skott kan växa en meter på en dag, och en pumpa kan gå upp trettio kilo. Därför ska man titta till sina jättar varje morgon och kväll.

Lämnar man dem utan uppsikt kan de spricka eller falla till golvet i växthuset. Om jag reser bort på semester behöver jag en barnvakt för jättarna.

Tiden flyger när man sysslar med växter. Jag vänder på dem och ställer dem i bättre position och snickrar stöd och underlag till dem. Om en pumpa hotar att växa helt ohejdat låter jag en blomma till bära frukt. Den blir en broms som hämmar den stora pumpans tillväxt genom att ta upp en del av näringen.

Ibland vaknar jag på natten och går och tittar till växthuset. Jorma till exempel växer så vilt att den rullar av sitt underlag och jag måste lyfta tillbaka den. Det händer att jag inte kan sova på natten för att jag är så spänd inför vad som sker under natten.

En gång hade jag en vacker stor orange pumpa som jag skötte och vårdade på alla vis, men ändå hittade jag den en morgon sprucken. Då blev jag så förbannad att jag slog den i bitar. I det här intresset ryms känslornas hela skala.

Det bästa är när man slår ett rekord. Men det är också roligt att förlora ett rekord för då ska man odla ett ännu större exemplar! För mig är det här en tävling mot mig själv.

Mina närmaste tycker att jag är hemskt rolig med mina grönsaker och de vill komma och se mina grödor. Grannarna hjälper till när pumporna ska lastas in i bilen

Maijas tips för nybörjare

1. Gå med i föreningen för jättegrönsaker

| "Alla medlemmar som har betalat sin medlemsavgift får i januari ett brev med 40 högkvalitativa frön från olika jättegrönsaker. Ett bra frö är A och O i odling. Frön från jättegrönsaker fås i Finland bara från föreningen."

2. Välj växt och växtplats

| "Det går bra att odla jättegrönsaker även på balkongen i en lägenhet. Då är till exempel tomat, chili eller paprikor ett bra val. En solros eller en pumpa som Jorma skulle sannolikt erövra en del av grannens balkong också. En pumpa kan man ha exempelvis i en rabatt, men tänk på att det på sensommaren inte längre finns plats för annat i rabatten."

3. Tveka inte att fråga efter råd

| "Vi i föreningen har en WhatsApp-grupp där det är fritt fram att fråga. Vi ger råd om allt möjligt för att du ska lyckas med dina jättar."

och köras till tävlingar. Därtill behövs 3–5 män, en traktor och en lyftträng. Fast pumporna väger hundra kilo ska de behandlas med silkesvantar. Till slut blankar jag pumporna med en duk för utställningen.

Efter tävlingen kan pumporna ätas. Jag har lagat allt möjligt av pumpa. Ibland säger min man och mina söner att "laga inte pumpa idag", men då är det ofta redan för sent. Jag har också gjort vaser av kalebasser, och en gång skar jag ut en pumpa på 200 kilo till en lykta som vi ställde på gården.

Varje år bestämmer jag mig för att inte ha så många jättar den här gången. Och varje vår sår jag lika många som förr. Nu drömmer jag om en jättepatis – kanske en på fem kilo!" ■

Elbranschen behöver många sorters kunnsande

Handelshögskolan ger en god grund för säljarbete, säger Simon Laituri, som jobbar med försäljning till företag och av solpaneler. Det finns ändå alltid nytt att lära sig i jobbet.

Text **ELINA VIRONEN** Bild **KASPER DALKARL**

1 Hur stöder dina studier ditt arbete?

"Jag blev ekonomie kandidat i somras och studerar nu vidare till ekonomie magister. När jag först började som säljassistent hos Vasa Elektriska för ett par år sedan visste jag nästan ingenting om el – förutom att den kommer ur vägguttaget. I mitt arbete har jag snabbt lärt mig om branschen.

Studierna har varit en stor fördel i mitt arbete. Att veta hur företag fungerar ger nytta när man säljer till företag. Finansieringskurserna har gett en förståelse om börsen, vilket i sin tur har hjälpt vid anbudskalkylering. Jag läser ekonomirätt som biämne, vilket också är en fördel eftersom elbranschen är ganska reglerad.

Vasa har ett starkt energikluster. Här finns stora energiindustrieföretag, såsom ABB och Wärtsilä. Det syns också i kursutbudet på Hanken, eller Svenska handelshögskolan, där jag studerar. Efter att ha arbetat ett tag tänkte jag att jag kan en hel del om elbranschen, men på kursen i elmarknadslag och EU förstod jag att jag fortfarande har mycket att lära mig."

Namn:
Simon Laituri
Arbete:
försäljnings-
förhandlare
Utbildning:
ekonomie
kandidat
Familj: sambo
Fritidsintressen:
landsvägscyking,
gym, jogging

2 Vad tycker du mest om i ditt arbete?

"Jag arbetar både som företagssäljare och med försäljning av solpaneler. Det bästa är när jag verkligen kan hjälpa kunden att välja rätt produkt. Samtal som man minns längst är de där man kan lösa ett problem som kunden har och vända situationen till det positiva. Ofta pratar man många gånger med en kund och vi blir nästan som kompisar.

Det är fantastiskt att jag har fått mycket ansvar i mitt arbete. För ungefär ett år sedan startade Vasa Elektriska ett pilotprojekt kring försäljning av solesystem. Jag kom med i projektet från början och har kunnat påverka saker och ting. Det är givande."

3 Du drömmer om en egen podcast – kan du berätta om det?

"Jag var på ett studentutbyte i Österrike i våras, och började lyssna på podcaster när jag var ute och joggade. Jag blev så inspirerad att jag skrev min kandidatavhandling om podcaster ur ett marknadsföringsperspektiv.

Det gav mig tanken att varför skulle jag inte själv göra detsamma. Namnet skulle vara *Laiturilla* (på bryggan). Det behövs ju bara en mick. Temat skulle variera med gästerna, men främst skulle jag säkert prata om sport med mina vänner. Vi får se när jag kommer över min mikrofonskräck och kan banda första avsnittet."

Tyck till om tidningen!

På vasaelektriska.fi/kundtidning finns nu ett feedbackformulär där du kan ge oss synpunkter på tidningen Nette och även anmäla utdelningsproblem eller om du fått tidningen på fel språk. Hör av dig!

Nettofakturer- ing ger mer besparingar

SÅ ÄR DET – vi nettoberäknar på timbasis, du som är solpanelkund hos Vasa Elnät sparar. Nettofakturer-
ing på timbasis innebär att den sol du producerar och den el du köper in under en timme räknas av mot varandra. Din eventuella överskottsskel minskar andelen av inköpt el under samma timme.

För småproducenter betyder det mindre köpt energi och en lägre nätserviceavgift. Även elskatten beräknas utifrån nettoförbrukningen. Egenskapen kräver inga åtgärder av dig som kund.

SÅ TAR DU HAND OM

Terrassvärmare

Här är tipsen för hur du värmer terrassen på ett tryggt sätt.

1 | Placera värmaren enligt bruksanvisningarna. Beakta säkerhetsavståndet så att till exempel trädgårdsmöblerna i närheten inte blir varma och orsakar brandrisk. En gasdriven värmare ska ha tillräckligt med luftcirkulationsutrymme omkring sig för att den ska kunna fungera rätt. Tänk på att gasflaskan ska stå upprätt för att flytgasen ska komma ut i gasform. Kontrollera hos återförsäljaren eller i bruksanvisningen att din värmare är väderbeständig. IP-klass på värmarens märkplåt anger vattenfastheten. Kontrollera vid behov på nätet hur uppgiften om IP-klass ska tolkas.

2 | Ta el till en eldriven infraröd- eller kvartsvärmare från ett jordat utomhusuttag. Ett jordat eluttag känner du igen på metallpiggar på sidorna. Ta inte el med skarvsladd från ett uttag inomhus eftersom skarvsladden kan bli skadad med tiden och orsaka risk för elstöt eller brand. Om du behöver ett nytt uttag anlita en elinstallatör. I en lägenhet behöver du tillstånd av husbolaget om du installerar utomhusuttag.

3 | Om du har en gasdriven värmare kontrollera att gasslangen är tät innan du tar värmaren i bruk. Fäst slangen på värmaren och gasflaskan och dra åt slangklämmorna. Pensla slangen och anslutningarna med läckagedetektorvätska eller såpvatten och vrid på gastillförseln. Om det bildas bubblor innebär det att slangen läcker och behöver bytas ut. Slangar till gasflaskor säljs bland annat i järnaffärer.

4 | Stäng av gasen när du inte använder värmaren. Vrid spaken på gasregulatorn till off-läge eller

ISTOCK

skruva igen vridventilen om gasflaskan har en sådan.

5 | Rengör värmaren vid behov. Följ alltid tillverkarens rengöringsinstruktioner. Som tumregel gäller att rengöring på en gasdriven apparat behövs på de keramiska plattorna där gasflaman brinner. Om flaman flackar eller har en orangegul färg i stället för blå kan plattorna vara smutsiga. Rengör dem med en mjuk borste eller dammsug dem med en dammborste. Stäng av gasen och låt apparaten svalna före rengöring för att du inte ska bränna dig.

6 | Förvara värmaren väderskyddat när det inte är säsong för att den ska hålla sig i gott skick så länge som möjligt. Om du förvarar värmaren på terrassen täck över den med en skyddshuv. Om värmaren är gasdriven montera av gasflaskan och förvara den upprätt i ett välventilerat utrymme avskilt från bostaden, till exempel i ett förråd. Säkerställ att utrymmet inte är för dammigt då det kan innebära brandrisk. Skydda flaskan mot direkt solsken.

6 | Byt ut gasflaskans regulator då och då, minst vart tionde år. En trasig regulator kan orsaka risk för gasläckage.

Tipsen gavs av sakkunnig Tarja Marjomaa från Arbetseffektivitetsföreningen.

På blindträff i sociala medier

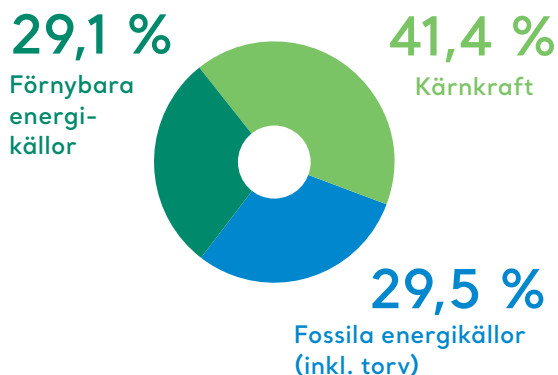
VÅR VASAENERGI räcker till alla – också i form av möten mellan människor. För att pigga upp hösten ordnade vi en rad riktiga blindträffar där singlar hade möjlighet att lära känna varandra utan fördomar och utseendestress – i mörkret. Besök Vasa Elektriska på Facebook och Instagram och se hur dejtingarna gick!

Efter dejtingruset, när kvällarna blir mörka, går våra sociala medier över till stickmys och vi börjar förbereda oss för julen.

Största delen ren energi

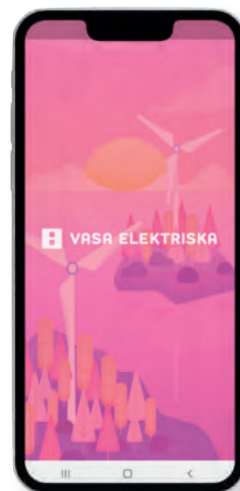
Källorna för den el som Vasa Elektriska sålde år 2020 var följande:

Den år 2020 sålda elektricitetens specifika värde på koldioxidutsläppet var 156 g/kWh. Vid elproduktionen uppstod 1,1 mg förbrukat kärnbränsle per kWh.

Ny version av vår app

VASA ELEKTRISKA har släppt en uppdaterad version av sin mobilapp med en rad nya nyttiga funktioner. Redan tidigare har du kunnat följa din elförbrukning i appen, nu syns även fjärrvärmekonsumtionen. Nytt är också att fakturorna sparas där.

ISTOCK

Checklista för dig med fjärrvärme

UPPVÄRMNINGSSÄSONGEN har startat. Nu är det dags att kontrollera:

- trycket i värmesystemet (fyll på och lufta vid behov)
- bruksvattnets temperatur och ventilens funktion
- cirkulationspumpens funktion
- expansionskärlets skick
- vintertidsinställningarna på regulatören, om du använder tidsstyrning
- att sommarspärren inte är på.

Kom också ihåg att regelbundet kontrollera värmesystemets rör och anslutningar för läckage. Läs mer på vasaelektriska.fi/kollafjarrvarmen

Förebyggande arbete minskar stormskador

Senhöstens stormsäsong är här igen. Här på Vasa Elnät förebygger vi stormskador bland annat genom att gräva ner elkablar i marken. När stormen slår till är samarbetet kolleger emellan det viktigaste.

Hur kan stormskador undvikas och repareras?

Stormar ställer till med problem för elnätet. Kraftiga vindar blåser ner träd på luftledningarna med strömavbrott som följd. Under en riktigt kraftig storm kan det uppstå tusentals störningar i nätet. Då får vi på Vasa Elnät ta i så att svetten lackar under hjälmarna för att laga felen och återställa eltillförseln så fort som möjligt.

För storstörningar har vi en krisorganisation där varje medarbetare ingår i en av sex stormgrupper. Till grupperna hör bland annat kundservicegruppen och kopplingsgruppen, som när det är möjligt återställer eltillförseln genom att hantera kopplingslägen. Med undanröjning av nedfallna träd arbetar våra entreprenörer.

"Det blir rejält jäktigt när det stormar, och då är det viktigt att det inte blir kaos. Tack vare krisorganisationen har var och en sin roll i arbetet. Alla hjälps åt ändå. Ingen jobbkompis lämnas ensam", säger Petter Södergran som är driftchef på Vasa Elnät.

Elnätets distributionssäkerhet och stormbeständighet förbättras genom att gräva ner elledningar. När ledningarna ligger under jorden skadas de inte av stormvindar.

Vasa Elnät har under de senaste åren investerat 40 procent av sin omsättning i att förbättra distributionssäkerheten. Idag är 46 procent av stamnätet och 72 procent av lågspänningsnätet, som hushållen är anslutna till, redan jordkablade.

"I år gräver vi ner över 200 kilometer elnät."

Hur ska kunderna agera när det stormar?

Södergran betonar att ett träd som har fallit på en elledning kan vara livsfarligt. Därför ska man hålla ett säkerhetsavstånd på minst 20 meter till det.

Kunderna kan vara med och hjälpa elnätsbolaget att så fort som möjligt reparera stormskadorna genom att anmäla träd som har fallit på elledningarna. Anmälan sker enkelt och smidigt på nätet eller med Vasa Elektriskas mobilapp (under Felsituationer och avbrottsinfo). Anmälan på elektronisk väg är att rekommendera eftersom telefonlinjerna till Vasa Elnäts kundtjänst kan vara överbelastade vid storm: det kan komma in tusen samtal på en dag. Många uppringare vill veta när elen till deras hem eller sommarstuga återställs. När stormskadorna är stora är det omöjligt att bedöma situationen för ett enskilt hus, säger Södergran. Han

uppmärksammar kunderna följa meddelandena och störningskartan på Vasa Elnäts webbplats. Kartan uppger var det finns störningar i eldistributionen och hur reparationsarbeten fortskrider.

"Där ser man i stort sett samma uppgifter som kundtjänsten kan informera om."

Har stormar blivit kraftigare?

Extrema väderfenomen förväntas öka på grund av klimatförändringen. Södergran har arbetat hos Vasa Elnät sedan 2004 och säger sig ha märkt att stormarna de senaste åren har varit kraftigare än tidigare. Till exempel stormen Aila från i höstas och Aapeli som härjade i januari 2019 lever kvar i minnet.

"Det tog flera veckor att reparera förödelsen efter Aapeli i skärgården."

Senhösten är högsäsong för stormar. Södergran hoppas att de hårdaste vindarna i år uteblir.

"Vi har beredningsplanen klar, och vi försöker att lära oss av tidigare erfarenheter. Vi är redo för stormarna och vi gör allt vi kan."

Lösning på världens avfallsproblem

Lokal avfallshantering utan kostnader för logistik. Det är Vasaföretaget Woima Corporations lösning på det globala avfallsproblemet. Som bonus erhålls el och fjärrvärme.

Henri Kinnunen har i sitt tidigare arbete tillbringat mycket tid i utlandet och bott tre år i Kina.

Text **ELINA VIRONEN** Bilder **LINUS LINDHOLM**

Världen står inför ett gigantiskt avfallsproblem. Det blir kristallklart när **Henri Kinnunen** berättar om sina erfarenheter. VD:n för Woima Corporation, som säljer avfallskraftverk, har på besök hos kunderna blivit bekant med avfallshanteringen – eller bristen på den – i ett 50-tal länder.

Historierna är förbluffande. I många länder i Afrika och Asien slänger man på soptippen allt ifrån farligt sjukhusavfall till kroppsdelar. I Saudi-Arabien och Australien återvinns soporna inte, utan de dumpas i en grop i öknen. Små östater är illa ute med sina växande avfallsberg. Plastskräpet som flyter i haven är redan en välkänd historia.

Enligt Kinnunen beror problemet dels på bristfällig lagstiftning, dels på att det offentliga inte har råd med avfallslogistik.

Kinnunen fick upp ögonen för avfallsproblemet när han reste runt i världen i sitt tidigare arbete. Då väcktes tanken om småskalig lokal avfallshantering utan långa transporter och enorma investeringar.

WOIMA CORPORATION är ett Vasaföretag som säljer avfallsförbränningsverk och konsulttjänster inom avfallshantering. Företaget grundades 2017 och sysselsätter idag 10 anställda. Den japanska energilösningssleverantören Sumitomo SHI FW äger en minoritetsandel i företaget. Woima Corporation är kund hos Vasa Elektriska.

År 2017 gick han in för att grunda Woima Corporation. Företaget tillverkar avfallskraftverk som baserar sig på förbränning och består av moduler lika stora som en fraktcontainer. Konceptet är lätt att kopiera och skala upp till olika volymer på ett kostnadseffektivt sätt. Avfallskraftverket producerar el eller fjärrvärme eller båda, beroende på kundens önskemål.

”Avfall är inte bara avfall utan värdefullt bränsle. Ute i världen börjar det bli hård konkurrens om vem som äger avfallet. Därför blir det allt vanligare med lokala projekt i mindre skala”, berättar Kinnunen.

Kulturkännedom ökar försäljningen

Woima Corporation har i gång projekt också i Finland, men största delen av företagets hittills runt 400 projekt har genomförts i Sydostasien och i utvecklingsländer.

”Vi får flera förfrågningar från utlandet varje vecka.”

Det går i genomsnitt två år från den första kontakten till att avtalet är undertecknat, berättar Kinnunen. Han har till exempel varit 11 gånger på besök hos en kund i Vietnam, och nu börjar affären bli klar och man kan förhoppningsvis snart sätta i gång med byggarbetet.

”Om du vill sälja en produkt behöver du först sälja dig själv och vinna kundens förtroende.”

Dessutom ska säljaren känna till de lokala sederna. Det gäller att veta hur man till exempel ska förhålla sig när man blir bjuden på alkohol i en kultur där det inte är önskvärt att dricka. Vid

sidan av illasmakande hembränt har Kinnunen till och med blivit bjuden på en hustru som en gest av gästfrihet. Att artigt tacka nej är alltså en viktig färdighet att behärska.

”Okunnighet kan sumpas en deal.”

Mer el till världen

Kinnunen och hans kollegor på Woima Corporation ser med stor förväntan emot att besök hos utländska kunder blir möjliga igen när pandemin ger med sig.

Försäljningen får ytterligare draghjälp av en ny ägare. Japanska Sumitomo SHI FW, som säljer energilösningar, förvärvade en minoritetsandel i Woima Corporation i början av året. Den nya delägaren lägger till Woimas kraftverk i sin portfölj, vilket kan ge extra fart åt försäljningen. Sumitomo hade år 2020 en omsättning på över 100 miljoner euro.

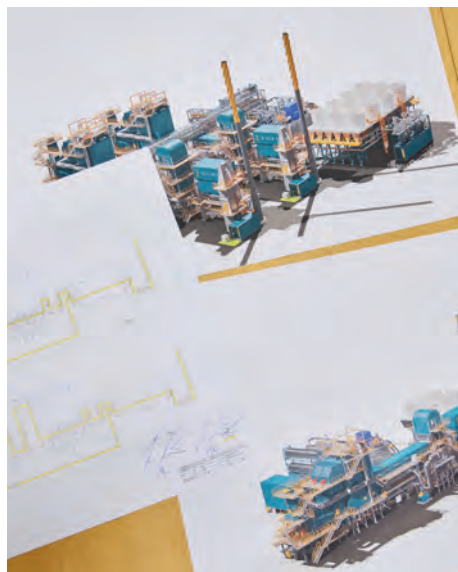
”Vi var lite som Oppfinnar-Jocke när vi började och lanserade en lösning som är radikalt annorlunda. Att seriösa företag investerar i oss visar att vi har gjort ett bra jobb. Vårt mål är att växa till ett företag med en årlig omsättning på 250 miljoner euro. Framtiden ligger i den cirkulära ekonomins ekosystem, som vi också utvecklar.”

Kinnunen drivs av en stark tro på sin produkt och av en vilja att förändra världen. Han vill inte bara lösa avfallsproblemet utan också bokstavligen bringa ljus i mörkret.

”Vi måste komma ihåg att el är en bristvara i största delen av världen. När vi gör energi av avfall tänds lamporna i byar och slumkvarter. Därför är det här ett helt fantastiskt koncept.” ■

FINSKHET ETT TRUMFKORT | Finska företag har ett gott rykte om tillförlighet och kvalitet, berättar Kinnunen. Det räcker ändå inte att ha en toppprodukt. Man ska ge sig ut med friskt mod och sälja sitt eget kunnande på ort och ställe, lyder VD:ns råd.

Besegra vintermörkret

Ugnsbakade saftiga päron får en trevlig knaprighet av granola och en mild kick av ingefärssirap. Lättlagat och läckert!

Recept **HANNA HURTTA**
Bild **KIRSI-MARJA SAVOLA**

Tillred ingefärssirapen:

Skölj ingefäran och skär den i små bitar. Lägg bitarna i en kastrull tillsammans med sockret och vattnet. Låt koka på låg värme i cirka 20 minuter. Sila bort bitarna och låt svalna.

Gör i ordning päronen:

Skölj päronen och skär dem i halvor. Kärna ur med en sked. Lägg päronhalvorna i en ugnform och lägg en liten smörklick på var och en av dem. Strö över socker och kanel. Tillred i 175 grader i en halvtimme.

Sätt samman portioner:

Sätt päronen i serveringsskålar och skeda på yoghurt. Strö över rikligt med granola och toppa med ingefärssirap och citronmelissblad.

För fyra personer behöver du:

4 små päron
en klick smör
1 ½ tsk socker
¼ tsk kanel
turkisk yoghurt
granola
några blad citronmeliss

Till ingefärssirapen:

25 g ingefära
1 ½ dl socker
1 ½ dl vatten

Granola, eller rostad müsli, gör du lätt också själv.

Njut av varje droppe!

Använd resten av ingefärssirapen i mocktails eller med glass. Förvara i kylskåp.

Vasaenergi som bäst.

**Sticka ett
par sockor för
en vuxen fot
senast 15.12!**

Stickad glädje, dubbel glädje!

Har du drabbats av stickfeber? Klingar strumpstickorna också hemma hos dig? Är garnkorgen fylld av halvfärdiga arbeten eller har du en hög yllesockor som väntar på ett nytt hem? Här är välgörenhetsobjektet för dig!

Hjälp oss att förmedla ett varmt och mjukt tack till alla de som under coronatiden har jobbat med viktiga men krävande uppgifter inom vården. Vårt mål är att tillsammans med våra kunder kunna samla och donera så många par sockor som möjligt. Som välgörenhetsobjekt har vi här på Vasa Elektriska valt vårdarna på Vasa centralsjukhus.

Hur?

Skicka sockorna som brev till

Vasa Elektriska
PB 26, 65101 Vasa

eller lämna sockorna
hos oss på

Kyrkoesplanaden 0, Vasa
tisdagar kl. 8–11
torsdagar kl. 13–16

**Vi utmanar alla
energibolag i Finland
att arrangera sin
egen kampanj på
sitt område.**

#ettvarmttack #tillsammans